

Christense som ung. Foto: JTL-arkiv.

“Konkurrenten” uden konkurrenter – om en af Holsteds stærke kvinder

Af John T. Lauridsen

Beretningen består af nogle erindringer fra Holsted Stationsby suppleret med lidt granskning i et hjørne af min familiehistorie, som har fæstnet sig varigt, nemlig „Faster“ og „Konkurrenten“. „Faster“ var ikke min faster, og „Konkurrenten“ var uden konkurrenter, men de giver et indblik i et andet liv fra en anden tid.

En skål for Ebbes 11

Både min farmor og farfar, Hedvig og Magnus Lauridsen, havde en stor familie. Imidlertid så vi i Esbjerg ikke så meget til den. For Hedvigs vedkommende var det sådan, at hun knapt og sjældent havde forbindelse til sine søskende, og derfor slet ikke til den følgende generation.

Anderledes forholdt det sig med Magnus. Han havde ikke opgivet forbindelsen til sine søskende, blot havde ingen af dem praktisk mulighed for at se hinanden ret tit. De boede nemlig geografisk spredt landet over.¹ Af hans fem søskende så vi sjældent søsteren Alvilda, da hun boede på Amager tæt ved lufthavnen. Dog var hun og hendes mand, postbud Søren enkelte gange i Esbjerg, bl.a. for at fejre Magnus' 60 års fødselsdag i huset, Ringen 14, hvor Hedvig og Magnus boede en kort tid, før de flyttede til Læborg nær

Vejen. Langt tættere på var broderen Ebbe, der var gårdmand nær Brørup og far til 11 børn. Som den eneste af søskendeflokken holdt han fast ved sine rødder og gjorde måske rigeligt meget ud af det. Gården var i en stand, så den virkede overdrevent gammeldags både ude og inde. Man traskede lige fra marken og ind og slog sig ned ved bordet uden dikkedarer. Det var vel uciviliseret for os besøgende byboere. De endnu levende af Ebbes 11 børn boede stadig på gårde og i småbyerne rundt omkring i Ribe Amt. Der er ikke tvivl om, at Magnus ønskede sig et liv på landet som broderen, men ikke på helt samme måde. Magnus var nemlig mere pertentlig og ville ikke kunne leve på samme måde.

Mens Alvilda mest var et fjernt feriemål for børnebørnene, og Ebbe blev legendarisk på grund af de 11 børn – ikke et festligt lag uden en skål for Ebbes 11 – så kom Magnus søster, Faster eller Christense Lauridsen, som hun egentlig hed, men aldrig blev kaldt, til at stå for en del af os børn som et helt begreb i sig selv. Havde man sagt „Faster“, så myldrede der historier og detaljer frem, selv om hun ikke var faster til nogen af os, men til vore forældre.

Christense (nederst th.) med sine fem søskende. Siddende tv. for hende Alvilda, stående fra venstre Anna, Magnus, Ebbe og Louise. Foto: JTL-arkiv.

En hellig bogbinder

Faster var født den 19. marts 1900 i Lindknud Sogn. Hun forblev ugift til langt hen i sit voksenliv. Muligvis på grund af en hofteskade, som gav hende en unaturligt vrikkende gang, mens hun i øvrigt i sine unge dage havde været ganske nydelig. Denne hofteskavank gjorde hende uegnet til livet som gårdmandskone. På et tidspunkt blev hun i stedet ekspeditrice hos bogbinderægteparret Sørensen, Storegade i Holsted Stationsby.

Bogbinder Christen Sørensen var kommet til Holsted i 1925 fra København for i en moden alder at begynde et nyt liv. Hans kone og deres eneste barn var døde af tuberkulose, og han valgte at forlade det københavnske bogbinderfirma, hvor han havde været arbejdsleder i en årrække. Han overtog 15. oktober Vilhelm Kirks Bogbinderi i Holsted, oprettet i 1894 sammen med en boghandel. Kirk fortsatte boghandelen i forbindelsen med et trykkeri, mens Chr. Sørensen allerede året efter flyttede bogbin-

deriet til Holsted Stationsby. Han giftede sig nemlig igen den 7. marts 1926 med Mette Maria Hansen, som siden 1918 havde ejet ejendommen, Storegade 77,² og dér bestyrede en mode- og lingeriforretning, “Konkurrenten”, som var en filial af Blichfeldt i Esbjerg. Ægteparret drev nu forretning side om side i Storegade 77, hvor Christense fik plads i “Konkurrenten” som ekspeditrice engang mellem 1926 og 1936. Hun var rimeligvis forud uddannet som modist. I hvert fald lagde hun senere professionelle evner for dagen på det felt. Familien Sørensen fik ingen børn sammen, han var årgang 1870, hun årgang 1875, og den 11. oktober 1936 døde Marie.

Bogbinderen stod nu alene med to virksomheder, og det naturlige ville have været at sælge eller lukke “Konkurrenten”. I stedet lod han Christense rykke op som bestyrer af “Konkurrenten”, og sandsynligvis blev hun også straks hans husbestyrerinde. Dette arrangement førte efter nogle år (1943/44) til indgåelse af ægteskab imellem dem. Der var en betydelig aldersforskel mellem dem – 25 år – der lader formode, at det også har været et praktisk arrangement, idet det ville sikre Christenses eksistens, hvis bogbinderen, der var 69 år, da han indgik sit 3. ægteskab, skulle gå hen og dø før hende. Af en eller anden grund fandt vielsen³ ikke sted i nogen af Holsted Sogns kirker,³ så lokalt

”Konkurrenten”, ca. 1925. Foto: Lokalthistorisk Arkiv, Holsted.

ville parret ikke skilte med vielsen, selv om den effektivt stoppede al sladder om dem, hvis nogen i byen ellers havde turdet det. Den lokale avis kaldte ham nemlig på hans 75 års fødselsdag for *En af Holsted Stationsbys agtværdigste Borgere*.

Bogbinderen var missionsk på sine ældre dage. Han var stærkt aktiv inden for institutioner tilknyttet Indre Mission og sad i KFUM's bestyrelse i en årrække. Christence må have kunnet følge ham i dette engagement, for ægteparrets hjem på Storegade blev rammen om missionsmøder, det sidste

så sent som i 1951. Bibelkredsen hørte også til hans aktivitetsområde; han var selv den inspirerende kraft ved stiftelsen, Borgerforeningens bestyrelse ligeledes, og naturligvis var han en fast kirkegænger hver søndag – med Christence ved sin side. Missionshuset søgte han flittigt, og det var takket være hans energiske indsats, at dette hus fik et nyt orgel. Sangen faldt det også i hans lod at arbejde for. Han var medlem og primus motor i Kristeligt Sangkor. *Således har han på mange måder vist uegennytte og opofrelse*, blev der skrevet om ham, da han fyldt 75. Fem år

Bogbinder Sørensen i haven bag "Konkurrenten", ca. 1940. Foto: Lokalhistorisk Arkiv, Holsted.

senere holdt Missionshuset en fest til hans ære.⁴

Han opgav ikke bogbinderiet, da han fyldte 70 år. Han var begunstiget med et godt helbred og blev ved med at drive håndværket til få måneder før sin død i 1951. Fra syv morgen til ud på aftenen var der aktivitet i hans værksted. Blandt kunderne var syv af omegnes biblioteker.⁵ Kundekredsen var i øvrigt fra Holsted og de omliggende sogne, Gørding, Føvling, Brørup og Lindknud, samt enkelte længere borte. En af de større kunder var boghandler Valdemar Frahm i Bredebro, men i øvrigt kvitterede de lokale foreninger (f.eks. Borgerforeningen, Husmoderforeningen, Ungdomsforeningen) og kommunen for hans engagement ved at give ham bogbindingsarbejder. Blandt kunderne var naturligvis også de ligesindede, dem, der var lige så stærke i troen, som missionær Fl. Larsen, Brørup, eller dem, der talte Guds sag på jorden, som pastor Pedersen fra Gørding. Man mærker sig, at denne troende bogbinder har haft mange kvindelige kunder; fruer og frøkener optræder på stribe og udgør vel halvdelen af dem alle.⁶ Måske har de blot søgt bogbinderen for at give et indbundet værk som gave, men han var også en statelig og rank herre, der så mellem 10 og 20 år yngre ud, end han var – hvis vi skal tro aviserne. Det og hans gudfrygtighed kunne måske tiltrække, men aviserne kan man ikke stole på.

I sit 82. år fik Chr. Sørensen en uhelbrede- lig sygdom og døde nogle måneder efter, den 16. oktober 1951. Begravelsen den følgende lørdag var en begivenhed, som gav to spalter i *Folkebladet*. *Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn*. Fra Kvindekredsen og Indre Mis-

sions Samfund ved Holsted Stationsby var der krans med signerede bånd. Pastor Bonde talte. Efter jordpåkastelsen og mens bedeslagene lød, sænkedes Borgerforenings fane over graven. Derpå blev det store følge budt til Mindefest på Afholdshotellet. Intet mindre kunne gøre det. Her talte en lang række lokale spidser: På ny pastor Bonde, lærer Clausen, bankbestyrer Bøgh, Martin Stockholm, skomager Jørgensen, manufakturhandler Fischer (der bragte en hilsen fra Bibelkredsen), overassistent Hansen, købmand Jens Sørensen, lærer Pedersen (med en hilsen fra Borgerforeningen) og fotograf Tage Bjerre. Politibetjent Sørensen takkede til slut på Christenses vegne.⁷ Det var ikke tiden, at hun kunne gøre det selv.

“Konkurrenten”

Chr. Sørensen nåede ganske vist at blive en gammel mand på over 81 år, men han var alligevel død før Magnus’ børnebørns tid.⁸ Vi børnebørn lærte kun forretningskvinden Faster at kende med en generations „for-sinkelse“. Hun drev i 1950’erne og 60’erne fortsat lingeriet “Konkurrenten” på strøget i Holsted Stationsby tæt ved både kroen og stationen, som om verden stod stille. Det gav adskillige af os oplevelser for livet.

Storegade 77 var en toetagers ejendom med en lille port eller hovedindgang i midten. Til højre herfor i stuen havde hun sin lejlighed, og til venstre lå butikken. Første sal var siden 1943 lejet ud, bl.a. til fotograf Tage Bjerre. Butikken bestod af to rum: Forbutik og bagbutik. Forbutikken var et stort dybt lokale med en lang disk, hylder og skabe. Bagest i dette rum var en særlig afdeling, hvor Faster udfoldede sin kunst

som modist og passede hatte til. Til det formål havde hun et hovedformet, sølvfarvet jernmonstrum, som kunne skifte størrelse og opvarmes. Det kunne have været en rekvisit fra filmen „Frankenstein“. Der var forretningens udvalg af hatte også placeret. De var mindre drabelige end „sølvhovedet“, men dog underligt utidssvarende.

Så var der bakkevis af knapper, nåle og sytøj, strikkepinde, stivere til korsetter m.m. Faster gjorde i det 20. århundredes korsager til kvinder: store hofteholdere eller hele overdele i kraftigt hvidt eller lyserødt stof (ofte lærred!) og med masser af kraftig elastik, stærke snore og svære stivere. Benyttede af disse beklædningsgenstande fik både noget solidt og modstandsdygtigt. Et udvalg af disse kvindens inderste intimiteter var som regel at finde i udstillingsvinduerne sammen med stramajmønstre og lignende. Butikkens udvalg tog klart sigte på den landlige voksne fruetype, så modens seneste udskjelser på intimbeklædningens område gik altid Fasters dør forbi. Alligevel var der stof til fantasien, blot ikke den erotiske, og man har klaret sig alligevel på egnen, som Ebbes 11 er et strålende vidnesbyrd om. Begærrets dunkle mål søges overalt.

I et højt skab med glasdør lige inden for kundeindgangen var der en afdeling med legetøj. Mest bemalet trælegetøj og nogle blikbiler af ringe kvalitet, et par dukker, et bundt glansbilledark og nogle børnespil. Det var ikke store sager sammenlignet med ens eget legetøj, men vi pillede altid lidt ved det og købte da vist en gang et eller andet. Jeg bilder mig ind, at min fætter Kurt og jeg engang erhvervede et par plastsværd til at gennemføre vore indbyrdes fejder med.

Min kusine Helle har suppleret beskrivelsen af dette for os børn så fascinerende sted, et rent kig ind i fortiden: *Ligesom du legede der med Kurt, legede jeg med Bente, og jeg husker, at vi købte nogle malede glashunde og -katte, som udmærkede sig specielt ved prisen: den var lige så gammel som selve varen og derfor utrolig lav, selv set med vore øjne. Jeg husker, at højere oppe over det selvsamme skab og så op ad væggen til venstre var der mange stabler filthatte, de hersens sixpences eller baretter til damer, i alle mulige farver. Der var også enkelte små, brune hatte og så een, jeg særlig husker: Et kæmpe møllehjul af sort lak. Den gnistrede blankt og den enorme skygge var bøjelig og kunne sættes på alle mulige måder. Den var også billig, kan du forstå, at vore mødre ikke købte den, men de var vist kun sjældent ude i butikken og da kun for at købe brodergarn og bordløbere, hvilket var det allermest kedelige Faster overhovedet havde. Hendes kasseapparat var også kedeligt: en trækasse med firkantet udskæring i midten, hvorigennem løb en kvittering. Når man løftede låget, lå pengene bare i bunden af trækassen, der var ingen møntskåle.*

I øvrigt fik jeg min første hofteholder (og sidste!) samt nyloner hos Faster. Den var hvid med en lyseblå sløjfe på, og i modsætning til mange af hendes øvrige varer var den ikke skjoldet eller gul af at have ligget i mange år. Den var helt ok, og min mor har nok syntes det var sjovt, at man kunne få den slags i så små størrelser. Jeg må have været omkring otte år. Så til fødselsdagen de næste år måtte jeg trække i monstrummet, det holdt hurtigt op med at være sjovt, for det strammede og gnavede.⁹

Et tungt og stift brunt forhæng adskilte forbutik og den mindre til højre liggende bagbutik, hvor der ikke var megen plads. Her havde Faster oplagret et bjerg af tom

*Christense ved uden-
dørs tøjvask hjulpet af
Magnus' og Hedvigs
datter Kirsten. Kirsten
var en tid husassistent
hos Faster, ca. 1946.
Foto: JTL-arkiv.*

emballage, store og små papkasser i forskellige form. Det nåede til under loftet og hindrede enhver i at nå vinduet, som af samme grund kun gav begrænset lys. Det var et noget specielt lager. Hvor man ville have forventet varer, fandt man emballage. Det var en reminiscens af Fasters krigserfaringer. Dog ikke direkte fra fronten og ikke 1914-18. Under Anden Verdenskrig havde det ikke været til at skaffe papkasser. Den situation ville hun ikke stå i igen og holdt sig derfor målrettet velforsynet i tilfælde af en ny krig. Og der var kold krig.

Når man trådte gennem forhængen, hang der på væggen lige til venstre en gammel-dags hængetelefon bestående af en tragt og en rektangulær trækasse. Det var første gang, jeg så en sådan oldsag i brug, og den var så meget nemmere at tage i øjesyn, da Faster selv ikke var meget mere end 160 cm og havde telefonen anbragt derefter. Et lille mørkt bord overstrøet med papirer tjente som skrivebord (hvilket var umuligt) og afsluttede den sparsomme møblering i baglokalet. Der var ikke plads til mere.

Faster lejlighed var ikke meget større end butikken. Den bestod af to små sammenhængende stuer, køkken og soveværelse. På væggen over gennemgangen mellem stuerne hang en indrammet sentens. I guld på sort bund stod: "Gud er min hyrde" (det fattede jeg ikke en brik af dengang), på væggene hang gamle reproduktioner med billeder af grædende børn, ruiner og blomster. Stuerne var i øvrigt fyldt med gamle og tunge, mørke møbler og skabe, rimeligvis fra Chr. Sørensens yngre dage. Der var næsten altid fugtigt og koldt, både sommer og vinter. Luften var vedvarende jordslået.

Faster var den, der sparede på meget, både varme, udluftning og penge. Der blev ikke fyret mere op end højst nødvendigt. Det var en af hendes særheder.

Papkasserne var en anden, og flere blev afsløret med årene. Engang var jeg med farmor Hedvig på besøg hos Faster, og vi gik alle tre en tur til en plads, det vil sige den lokale boldbane, hvor der lige havde været marked, gøgl og anden underholdning. De tomme borde og teltene stod endnu. Jeg fandt en stor stak ubenyttede klæbemærker, jeg ville have med. Dem bad jeg Hedvig gemme i tasken. Ikke så snart var jeg kommet på afstand, før Hedvig måtte udlevere de allerfleste af mærkerne til Faster. Dem kunne hun bruge. Jeg blev ikke spurgt, men fandt efterfølgende ud af det og undrede mig. Større blev min forundring dog, da Faster gav sig til at samle ispinde. De var endnu af træ dengang, og der lå en masse over hele pladsen. Efterladt af besøgende. Faster hjembragte en større bunke af dem til videre foranstaltning.

Det var så aparte, at jeg ikke spurgte, hvad hun skulle bruge andres brugte ispinde til, men jeg forestillede mig, at hun ville lave fuglebure eller måske bare stoppe dem i hatte som stivere? Det blev aldrig opklaret, men hun kan næppe have fyret med dem, selv om temperaturen i lejligheden kunne efterlade det indtryk.

Som det fremgår, var "Konkurrenten" givetvis uden konkurrenter i Holsted, uden at jeg er fuldt lokalkendt. Alligevel solgte hun ejendommen i sommeren 1970 til Vegen Bank, da hun var blevet 70 år. Hun fik nemlig et godt tilbud, og så lukkede hun butikken. Banken rev bygningen ned om-

kring 1973, opførte en ny og oprettede en filial på dette trafikale knudepunkt nær kro og station. Selv ville Faster heller ikke væk fra centrum af Holsted Stationsby, hvor hun havde boet størstedelen af sit liv. Hun fik en førstesals lejlighed et par husnumre henne i Storegade. Hedvig hjalp med flytningen, og de to ældre pensionerede svigerinder rejste i øvrigt flere gange til udlandet for Fasters penge. Nu var det tid at se noget andet end Holsted Stationsby, men det skal ikke forlede en til at tro, at Fasters horisont var afgrænset af stationsbyens. Faktisk var hun en meget vidende og interesseret kvinde, som kunne se ud over både sin næsetip og kroens tag. Familiens, naturens og omegnens historie kendte hun som få, og den viden var hentet ved læsning, et langt livs oplagrede iagttagelser samt omgangen og snak med mange forskellige mennesker. At hun så lejlighedsvis blev både sær og sur på sine gamle dage, får man tilgive hende. Hun var alle dage en selvstændig og stærk kvinde som få.

Et liv på auktion

Ved Fasters død den 24. december 1977 var Hedvig hovedarving, mens der var lidt mindre til hendes søskendes børn, der for Ebbes 11's vedkommende mødte op i hobe-tal ved den auktion, der blev holdt i hjemmet over hendes ting. Kun familien kunne byde. En lokal sagfører havde forberedt det hele og lavet lister over indboet. Mine forældre, Sonja og Børge, var med Hedvig til auktionen. De kørte hende til Holsted, og det er fra dem, jeg har beretningen. Hedvig og Magnus' datter Ingeborg var også blandt byderne den dag. Hun handlede gennem Hedvig til sig selv.

Detaljerne omkring auktionen i lejligheden har nærmest fået mig til at associere til en tilsvarende scene i “Zorba. Grækeren”. Arvingerne kom kørende til i bil. Bilerne blev parkeret lige omkring hoveddøren. Alle masede op ad trappen og gik rundt og så på og tog tingene op, som var det et tilfældigt loppemarked. Flere forivrede sig og kunne ikke lade være med at tage fra både før og under auktionen. Meget menneskeligt. Advokaten, der havde den fornøjelse at lede denne særauktion, måtte flere gange efterlyse ting, der skulle være der, og som han forud havde registreret. Det viste sig så, at de pågældende ting allerede var stuvet ned i bilerne eller surret fast på tagbagagebærerne, så de lidt “hurtige” arvinger måtte slæbe tingene op igen. Pinligt? Nej, næppe i denne kreds. Alligevel blev der båret meget bytte væk den dag, for en del var i sagens natur både usælgeligt og umuligt at prisfastsætte. De bedste ting var der imidlertid kapløb om. Hvorfor ellers ulejlige sig med at møde frem. Hedvig fik dog som det eneste sat sig på det relativt nye TV-apparat.

Selv havde jeg bedt mine forældre se efter fotos, breve og familiepapirer. Tilsyneladende var der intet af den slags. I hvert fald var det borte, og det havde været der engang. Jeg huskede, hvordan jeg havde fået lov til at dampe frimærker af Fasters korrespondance mange år tilbage. Måske havde hun selv ryddet ud før sin død. Hvad der trods al grådighed ikke blev solgt eller kørt bort af arvingerne: en del gamle hatte, korsager, bukser, stofrester, handsker, legetøj, m.m. blev ifølge testamentet givet til en nærliggende børnehave. Faster vidste nok, hvad hun gjorde. Det var et af hendes rig-

Faster (tv.) og Hedvig i 1970'erne bænket ved en selskabelig sammenkomst. Foto: JTL-arkiv.

tigt positive indfald. Med betænksomhed og ringe omkostning glædede hun mange barnesjæle.

Størstedelen af den beskedne arv gik til vedligeholdelse af Fasters egen grav i 30 år! Tredive år. Den kunne besøges til ind i det 21. århundrede af både de 11 og os andre på Holsted kirkegård.¹⁰ Hvis man gjorde det, så burde man måske tænke på sentensen fra

hendes stue. Det tog mig nogle år, før jeg forstod den. Hendes tro gav hende styrke, så hun alene kunne bestyre en forretning og forblive interesseret i sin omverden i en høj alder.

Noter

- 1 Dagbog 7: 83-88.
- 2 Storegade 77 var bebygget omkring 1900 af fotograf Carl Jørgensen, der siden solgte til Frederik Weirup, som M. M. Hansen købte af . (Hans Peder Hansen/ Chr. Carstensen: *Holsted stationsby gennem 125 år*. 1999, s. 69f.).
- 3 Oplyst af arkivleder Chr. Carstensen 3.1.1995. Jeg vil benytte stedet til at takke arkivleder Chr. Carstensen for storartet hjælp.
- 4 Udklip i Lokalhistorisk Arkiv for Holsted Kommune.
- 5 Føvling Sogns Bibliotek, Gørding Bibliotek, Egtved Sogns Bibliotek, Aastrup Sogns Bibliotek, Biblioteket for Holsted og Omegn, Vorbasse Bibliotek.
- 6 Lokalhistorisk Arkiv for Holsted Kommune, Chr. Sørensens debitorkonto 1943-51.
- 7 *Folkebladet. Dagblad for Vejen, Brørup, Holsted og Omegn* 13.3.1950, 16.10. og 22.10.1951.
- 8 Jeg har arvet fire bind af *Bogvennen* 1945-49, som han fik som gave smukt indbundet med sit navn præget til 80-års fødselsdagen i marts 1950.
- 9 Brev fra Helle Jakobsen 24.9.1993 (privateje).
- 10 Dagbog 7, s. 84-88 (24.6.1985).

John T. Lauridsen, f. 1951. Ridder Stigs Vej 15, 2300 København S. Fhv. forskningschef, dr.phil. Har bl.a. skrevet Klatterup – et arbejderkvarter i Esbjerg 1890-1990, 1992, og Oscar Bruun – Læge i pionertidens Esbjerg, 1996, samt artikler i Fra Ribe Amt 1993, 1994, 2000, 2001, 2002 og 2021.